

geest die commissie (welke tot eind februari '41 bijeenkwam) haar werk moest verrichten, werd door de ondervoorzitter van de partij, mr. P. J. Witteman, duidelijk gemaakt toen hij in juli in *De Tijd* schreef, dat 'het tijdvak van het individualisme, liberalisme en kapitalisme afgesloten' moest worden en dat het staatsgezag moest worden versterkt; voor 'een wijd vertakt stelsel van politieke partijen in een parlementaire democratie' was geen plaats meer, de 'gezonde volksinvloed' hoorde zich voortaan slechts te uiten 'langs de weg der beroeps- en bedrijfsgemeenschappen' – via een corporatief stelsel dus.¹ Door dit standpunt in te nemen was de RKSP de enige grote politieke partij die de parlementaire democratie volledig liet vallen; de partij ging zich gedragen alsof zij zelf nooit bestaan had. Velen die aan de partij van Schaepman en Nolens hun beste krachten gegeven hadden, voelden zich volledig in de steek gelaten. In een van de katholieke dagbladen, *Het Centrum*, werd op 21 juni opgemerkt dat het katholieke volksdeel 'in de meest hachelijke periode van onze vaderlandse geschiedenis van de laatste honderd jaren practisch zonder staatkundige leiding gebleven' was.²

Het was vooral Drees die de passiviteit der grote politieke partijen betreurde. Eind mei had hij er bij de voorzitter van de Tweede Kamer, van Schaik, op aangedrongen dat deze het seniorenconvent bijeen zou roepen; van Schaik had toen geweigerd. Drees had zich daarop tot de voorzitters van de fracties der katholieken en vrijzinnig-democraten gewend, Deckers en mr. A. M. Joekes; begin juni was hij nog geen stap verder gekomen.³ Dat deelde hij aan de leden van de SDAP-fractie mee toen deze op 4 juni voor het eerst sinds de capitulatie weer bijeenkwamen. 'Wij moeten ons natuurlijk voorbereid houden op een geleidelijk ongunstiger ontwikkeling', betoogde Drees; daarom juist leek het hem wenselijk dat er 'een gezamenlijke verklaring van de democratische partijen' kwam.⁴

Pas later in juni wist Drees, krachtig door Vorrink gesteund, zijn eerste doel te bereiken: politici als Telders, Tilanus en Colijn waren met hem van mening dat er voor die 'democratische partijen' geen enkele reden was, een bedremmeld stilzwijgen te bewaren. Aan contact met CPN en RSAP had men geen behoefte; de twee protestantse partijen zagen de kleine Staatkundig-Gereformeerde Partij en de Christen-Democratische Unie liever

¹ *De Tijd*, 23 juli 1940. ² *Het Centrum* was er overigens van overtuigd dat de Nieuwe Orde 'natuur-noodzakelijk' zou komen. ³ Deckers had van Schaik op 30 mei geschreven dat hij wel voor het denkbeeld van Drees voelde. (Alg. Rijksarchief, collectie-J. R. H. van Schaik, 83) ⁴ W. Drees: Aantekeningen voor de bijeenkomst op 4 juni 1940 (Archief-Drees, II '1940-1945').